

Examen VMBO-GL en TL

2016

tijdvak 1
vrijdag 20 mei
13.30 - 15.30 uur

economie CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 43 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 56 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

De kraan dichtdraaien of verder opendraaien?

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

In 2012 ging het niet goed met de economie in Nederland. De regering viel en er kwamen nieuwe verkiezingen. In het onderstaande overzicht kun je standpunten van diverse politieke partijen lezen over de uitgaven aan ontwikkelingshulp.

	uitgaven aan ontwikkelingshulp
partij 1	0,8% van het nationaal inkomen
partij 2	ontwikkelingshulp beperken tot noodhulp
partij 3	0,7% van het nationaal inkomen

Ontwikkelingshulp kan noodhulp zijn, maar ook structurele hulp. De ene partij wil ontwikkelingshulp beperken tot noodhulp, terwijl andere partijen ook structurele hulp willen blijven geven.

- 1p 1 Maak de zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen.
*Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2), (3) en (4) op je antwoordblad.
Vul bij de nummers de juiste woorden in.*
Kies uit: lange, korte, voedsel sturen, scholen bouwen.

Noodhulp is hulp op ...(1)... termijn. Een voorbeeld hiervan is ...(2)....
Structurele hulp is hulp op ...(3)... termijn. Een voorbeeld hiervan is...(4)....

Gegevens over Nederland:

jaar	uitgaven ontwikkelingshulp in euro's	bevolkingsomvang	gemiddeld inkomen
1970	339 miljoen	12.958.000	€ 5.559
2000	3.517 miljoen	15.864.000	€ 24.958
2010	4.437 miljoen	16.743.560	€ 33.000

In het bovenstaande overzicht zie je dat de uitgaven aan ontwikkelingshulp zijn gestegen in de afgelopen jaren, maar ook dat de bevolking is gegroeid. Bovendien zijn de inkomens sterk gestegen. In 1970 zijn de uitgaven aan ontwikkelingshulp per hoofd van de bevolking in procenten van het gemiddeld inkomen 0,47%.

- 2p 2 Bereken in één decimaal de uitgaven in 2010 aan ontwikkelingshulp per hoofd van de bevolking in procenten van het gemiddeld inkomen in 2010. Schrijf je berekening op.
Tip: Bereken eerst de uitgaven aan ontwikkelingshulp per hoofd van de bevolking in 2010.
- 2p 3 In 2011 bedroeg het nationaal inkomen van Nederland € 560 miljard. De ontwikkelingshulp bedroeg in dat jaar 0,8% van het nationaal inkomen. Politieke partij 3 wil in 2013 het percentage ontwikkelingshulp verlagen tot 0,7% van het nationaal inkomen. Dit hoeft niet te betekenen dat het bedrag aan ontwikkelingshulp ook lager wordt dan in 2011. Dat hangt af van de hoogte van het nationaal inkomen.
→ Hoe hoog moet het nationaal inkomen van Nederland in 2013 zijn om, bij een percentage van 0,7%, eenzelfde bedrag aan ontwikkelingshulp te geven als in 2011? Schrijf je berekening op.

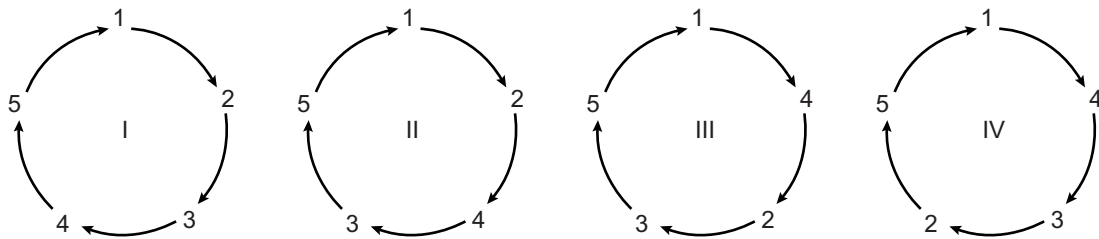
Politieke partij 1 wil de uitgaven voor ontwikkelingshulp gelijk houden op 0,8% van het nationaal inkomen. Deze politieke partij wil voorkomen dat de ontwikkelingslanden de dupe worden van de economische crisis in Nederland. Verder bezuinigen op ontwikkelingshulp zal, volgens deze partij, betekenen dat het nog moeilijker wordt om uit de vicieuze cirkel te komen waar veel ontwikkelingslanden in zitten. Vooral kinderen in ontwikkelingslanden kunnen hierdoor in armoede blijven leven.

1p 4 Hieronder staat een aantal stappen.

- 1 armoede
- 2 niet kunnen lezen en schrijven
- 3 niet naar school
- 4 kinderarbeid
- 5 ongeschoold werk

Kinderen in ontwikkelingslanden blijven in armoede leven door bezuinigingen op ontwikkelingshulp.

→ Welke cirkel geeft deze situatie juist weer?

- A cirkel I
- B cirkel II
- C cirkel III
- D cirkel IV

2p 5 Het is volgens sommige economen verstandig om de uitgaven aan ontwikkelingshulp te verhogen. Op langere termijn kan de vraag naar Nederlandse producten hierdoor stijgen.

→ Leg in twee stappen uit dat verhogen van de uitgaven aan ontwikkelingshulp **op langere termijn** kan betekenen dat de vraag naar Nederlandse producten kan stijgen.

1p 6 De Nederlandse overheid kan samen met de andere Europese landen, ook op een andere manier dan met financiële steun, ontwikkelingslanden helpen. Dit kan bijvoorbeeld door contingenteringen voor bepaalde producten af te schaffen.

→ Leg uit dat afschaffen van contingenteringen gunstig kan zijn voor ontwikkelingslanden.

Het zal je kind maar wezen!

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 in de bijlage.

uit een krant:

Begin oktober 2012 waren er in Spanje 5 miljoen mensen werkloos, van wie een groot gedeelte bestond uit jongeren tot 25 jaar. Door de bezuinigingen op werkloosheidsuitkeringen en de bijstand, bood alleen een baan nog voldoende bescherming tegen de toenemende armoede. In de Spaanse steden werd geknokt voor elke vacature. Om koffie rond te mogen brengen op kantoor werden hele hoge eisen gesteld. De redding uit de armoede, dachten veel Spanjaarden, lag in een terugkeer naar het dorpsleven, naar het platteland.

- 2p 7 Jongeren in Spanje trekken naar de dorpen waar ze zijn opgegroeid, terwijl de werkloosheid in de dorpen meestal hoger is dan in de steden.
→ Geef twee economische redenen waarom werkloze jongeren in Spanje uit de steden terugkeren naar het dorp waar ze zijn opgegroeid.

Jeugdwerkloosheid is niet alleen in Spanje een probleem. Ook Nederland heeft ermee te maken. In 2012 was in Nederland 1 op de 8 jongeren (18 tot 25 jaar) werkloos en in Spanje 1 op de 2 jongeren. De werkloosheid van de hele beroepsbevolking lag in Spanje (25%) ook veel hoger dan in Nederland (6%).

- 1p 8 Leg uit dat de hoge werkloosheid in Spanje de werkloosheid in Nederland kan verhogen.

Gebruik informatiebron 1.

- 1p 9 In de grafiek zie je onder andere het percentage jeugdwerkloosheid in Nederland in de jaren 1971-2005 afgebeeld.
In welke periode is het percentage jeugdwerkloosheid **in verhouding** het meest gestegen?

Tip: Maak voor jezelf procentuele berekeningen!

- A in de periode 1973 tot en met 1975
- B in de periode 1981 tot en met 1983
- C in de periode 1993 tot en met 1995
- D in de periode 2003 tot en met 2005

Olaf, een 19-jarige werkloze jongen uit Arnhem, leest in de krant over de jeugdwerkloosheid. Hij heeft een gesprek met zijn vader over het vinden van een baan. Olaf zegt dat hij de afgelopen weken bij verschillende winkels en bedrijven langs is geweest. “Ze hebben nergens iemand nodig, terwijl ik toch niet zo duur ben”, zegt Olaf.

- 1p 10 Jongeren zijn voor werkgevers goedkoper dan oudere werknemers. Voor werkgevers hebben jongere werknemers nog andere voordelen.
→ Noem een ander voordeel voor de werkgever van het aannemen van een jongere werknemer in plaats van een oudere werknemer.

Olaf is al maanden op zoek naar een baan. Hij zegt: “Het is ook in het belang van de bedrijven om jongeren aan een baan te helpen.” Zijn vader antwoordt: “Het zal de bedrijven alleen maar extra geld kosten om jongeren aan een baan te helpen.” Olaf zegt: “Nee hoor, dat hoeft niet.”

- 2p 11 Leg uit dat bedrijven meer winst kunnen maken als ze ouderen ontslaan en in hun plaats jongeren aannemen.
→ Maak de zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Als bedrijven ouderen ontslaan en in hun plaats jongeren aannemen, zullen de loonkosten gaan dalen. Als door het vervangen van ouderen door jongeren de arbeidsproductiviteit gelijk blijft, zullen de loonkosten per eenheid product ... (1)... (dalen / stijgen / gelijk blijven).
Als de ... (2)... (heffingskortingen / verkoopprijzen / btw-percentages / loonkosten) gelijk blijven, leidt dat tot meer nettowinst voor de bedrijven.

Vader denkt dat juist de Nederlandse overheid mede verantwoordelijk is voor de (jeugd)werkloosheid. Volgens hem kan de overheid ook veel doen om deze te bestrijden.

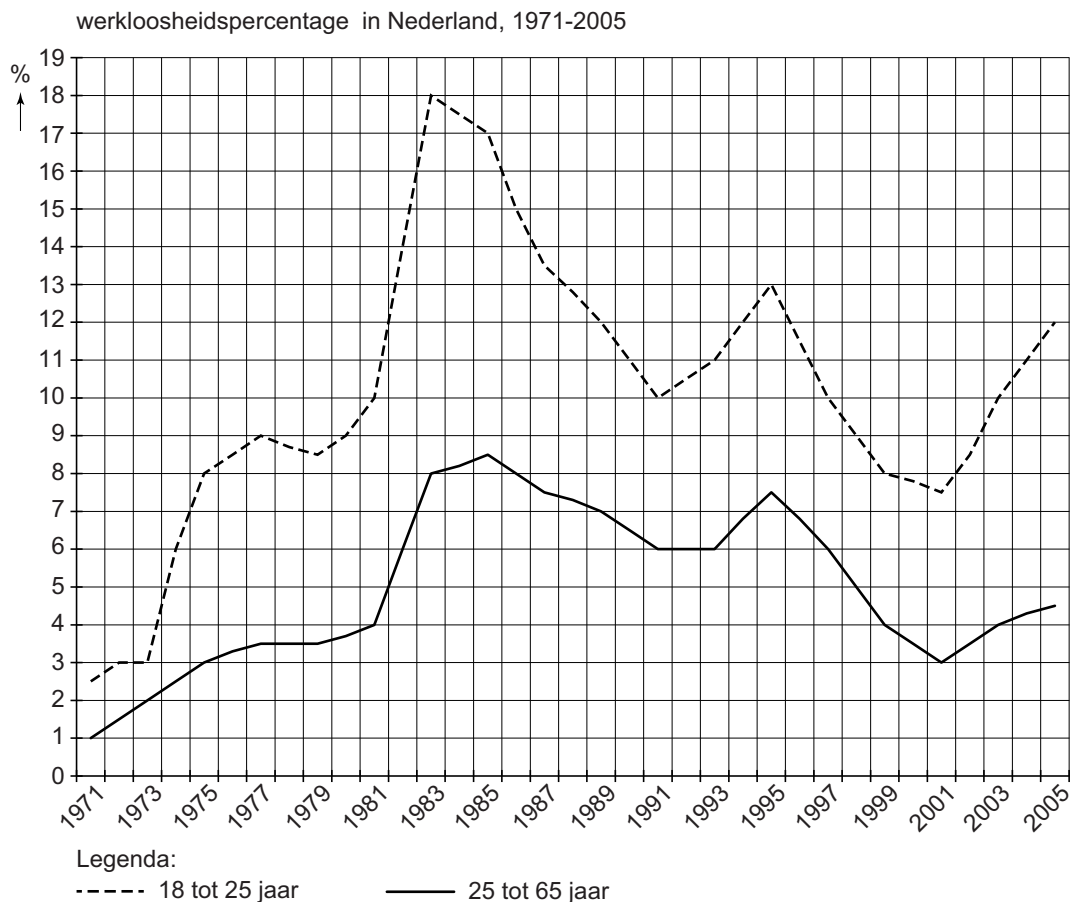
- 2p 12 Noem twee maatregelen die de Nederlandse overheid zou kunnen nemen om werkloosheid te bestrijden: een maatregel tegen werkloosheid in het algemeen en een specifieke maatregel tegen jeugdwerkloosheid in het bijzonder.
Doe het zo: Neem de volgende zinnen over en vul ze aan.
– Een maatregel tegen werkloosheid in het algemeen is: ....
– Een maatregel tegen jeugdwerkloosheid in het bijzonder is: ....
→ Leg bij beide maatregelen uit hoe ze werken.

Het zal je kind maar wezen!

informatiebron 1 werkloosheid in Nederland 1971-2005

Jeugdwerkloosheid vooral begin jaren tachtig hoog

In 2005 lag de werkloosheid onder jongeren in Nederland op 12 procent van de beroepsbevolking. Dit is nog aanzienlijk lager dan begin jaren tachtig. Uitschieter was 1983 met een werkloosheid van 18 procent. Vergeleken met 25- tot 65-jarigen was het werkloosheidspercentage bij jongeren de afgelopen veertig jaar gemiddeld ruim twee keer zo hoog.

bron: CBS

Van welvaart naar kortingspas

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 2, 3 en 4 in de bijlage.

In vergelijking met andere landen is Nederland een rijk land. Maar niet iedereen in Nederland is even welvarend.

- 1p 13 Wat wordt verstaan onder welvaart?
- A de mate waarin men in de behoeften kan voorzien
  - B een hoog bruto-inkomen
  - C een hoog netto-inkomen
  - D het inkomen per hoofd van de bevolking

Fatima is alleenstaand en verdient een netto-inkomen van ongeveer € 100.000 per jaar. Haar buurman Peter is ook alleenstaand, hij ontvangt een bijstandsuitkering van netto € 12.000 per jaar en heeft nog een schuld.

Beiden besteden hun inkomen volledig. In de grafiek is weergegeven hoeveel procent van hun inkomen beiden uitgeven aan dagelijkse uitgaven, aan vaste lasten en aan incidentele uitgaven.

Gebruik informatiebron 2.

- 1p 14 Van wie zijn de gegevens in kolom A en waarom?
- A Fatima, want iemand met een hoog inkomen besteedt in verhouding meer aan dagelijkse uitgaven.
  - B Fatima, want iemand met een hoog inkomen besteedt in verhouding meer aan incidentele uitgaven.
  - C Peter, want iemand met een laag inkomen besteedt in verhouding meer aan dagelijkse uitgaven.
  - D Peter, want iemand met een laag inkomen besteedt in verhouding meer aan incidentele uitgaven.

De koopkracht van Peter is minder groot dan die van Fatima.

In 2010 daalde de koopkracht van de Nederlandse bevolking gemiddeld met 0,5 procent.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p 15 Gaat Peter er in koopkracht in 2010 ten opzichte van 2009 op vooruit of op achteruit en met hoeveel procent?

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 16 Peter heeft in 2010 een netto-inkomen van € 1.000 per maand.
→ Hoeveel huishoudens zijn er in 2010 met hetzelfde netto-inkomen als Peter?

Peter ontvangt nu al twee jaar een bijstandsuitkering. Hij heeft moeite zijn schuld af te betalen. Hij betaalt in 2010 nog steeds voor de lening die hij in 2007 heeft afgesloten voor de aankoop van een auto.

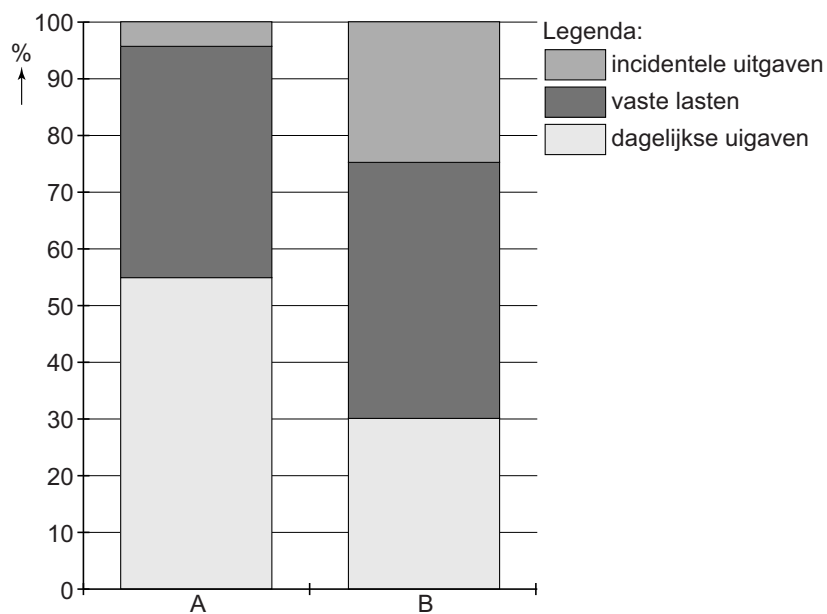
- 1p 17 Wat zijn de effecten van deze lening voor zijn bestedingsmogelijkheden?
→ Maak de zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Door de lening kon hij in 2007 ...(1)... (meer / evenveel / minder) besteden.

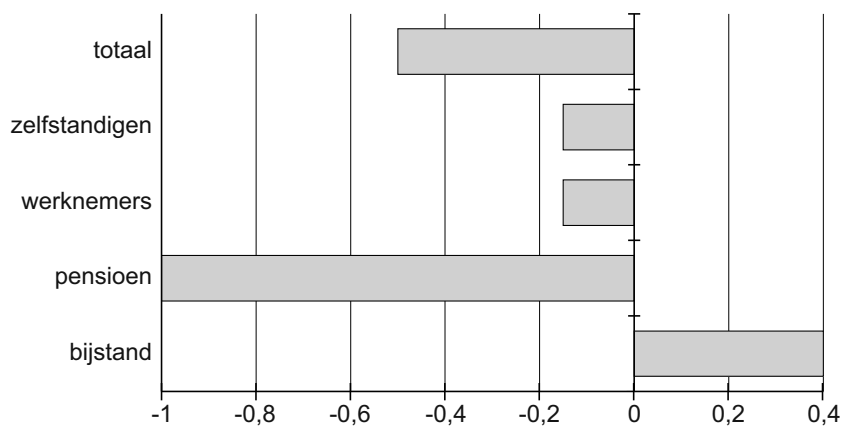
Als gevolg van zijn lening kon hij in 2010 ...(2)... (meer / minder) besteden.

Van welvaart naar kortingspas

informatiebron 2 inkomensbesteding in procenten van Fatima en Peter

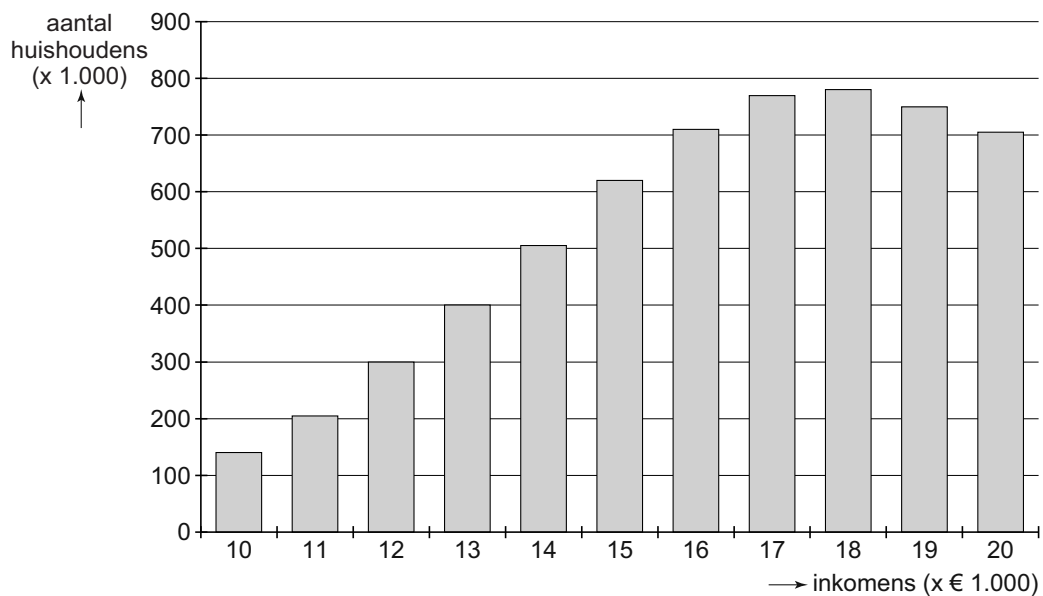

informatiebron 3 koopkrachtontwikkeling 2010, veranderingen in procenten ten opzichte van 2009

bron: CBS, Welvaart in Nederland

informatiebron 4   aantal huishoudens naar hoogte van het netto-jaarinkomen in 2010

bron: CBS, Welvaart in Nederland

Jongeren en schulden

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

uit de krant:

EXPLOSIEVE STIJGING FINANCIËLE PROBLEMEN BIJ JONGEREN

Er zijn steeds meer jongeren die in de financiële problemen komen. Dat merken de deurwaarders. Een deurwaarder kan een schuld innen voor een schuldeiser.

Steeds vaker klopt de deurwaarder aan bij een jongere met schulden om ervoor te zorgen dat de schuld wordt betaald aan de schuldeiser.

- 1p 18 De deurwaarders zien vooral jongeren in de problemen komen die er in inkomen op achteruit gaan of hun baan kwijtraken.
→ Geef een reden waarom juist bij jongeren het financiële gevolg van werkloosheid vaak groter is dan bij ouderen.
- 1p 19 Vreemd genoeg blijkt dat jongeren met een hoger inkomen later vaker in de (schuld)problemen komen dan jongeren met een lager inkomen.
→ Maak de zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
- Naarmate je inkomen hoger is ben je vaak gewend meer uit te geven en hogere schulden aan te gaan. Bij een ...(1)... (toename / afname) van je inkomen door werkloosheid of arbeidsongeschiktheid heb je ...(2)... (voldoende / onvoldoende) middelen om je schuld af te lossen.
- 1p 20 Het Nibud adviseert mensen op verschillende manieren om financiële problemen te voorkomen of op te lossen. In het geval van jongeren adviseert het Nibud ouders de nog thuiswonende jongeren kostgeld te laten betalen, om te helpen voorkomen dat jongeren in de toekomst schulden gaan maken.
→ Geef een reden waardoor het betalen van kostgeld, thuiswonende jongeren kan helpen voorkomen dat ze in de toekomst schulden gaan maken.
- 1p 21 Een ander advies van het Nibud aan mensen met financiële problemen is om vooral met chartaal geld te betalen.
→ Leg uit waarom betalen met chartaal geld financiële problemen kan voorkomen.

uit de krant:

Als u uw financiële verplichtingen niet na kunt komen, kan de deurwaarder, middels een rechterlijke uitspraak, beslag leggen op (een deel van) het inkomen. Dit heet loonbeslag. Degene die krediet verleende (de schuldeiser) mag dan direct bij de werkgever aankloppen. Dit loonbeslag wordt door de werkgever ingehouden op het nettoloon. In de eerste 7 maanden van 2012 hebben deurwaarders bij ongeveer 150.000 jongeren beslag gelegd op hun loon of uitkering.

- 1p 22 Geef een reden waarom het loonbeslag direct van het nettoloon wordt ingehouden.

Degene met schulden (de schuldenaar) kan ook, via de rechter, kiezen voor schuldsanering. Van het loon worden dan eerst de vaste lasten betaald. De schuldenaar krijgt vervolgens elke week een klein bedrag als 'leefgeld'. De rest spaart hij. Na drie jaar wordt het gespaarde geld over alle schuldeisers verdeeld en de restschuld kwijtgescholden.

- 1p 23 Schuldeisers zullen vaak akkoord gaan met schuldsanering, ook als zij niet het hele bedrag terugkrijgen.
→ Welke reden kunnen schuldeisers hebben om toch akkoord te gaan met schuldsanering?

Charles heeft schulden, in totaal € 31.050 en hij zit in de schuldsanering. Afsproken is dat een derde ($\frac{1}{3}$) deel van zijn schuld wordt kwijtgescholden, als hij de rest na drie jaar betaalt. Hij heeft een inkomen van netto € 1.600 **per maand**. Van dit inkomen gaat € 700 **per maand** naar de huur en andere vaste lasten. Charles krijgt € 75 leefgeld **per week**. De rest van zijn inkomen wordt gespaard.

- 3p 24 Toon met een berekening aan dat Charles na precies drie jaar voldoende heeft gespaard om zijn restschuld af te betalen. Schrijf je berekening op.

Btw van 19% naar 21%

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

uit de krant:

Op 1 oktober 2012 steeg de btw van 19% naar 21%. Deze maatregel zal in 2013 de overheid € 4,1 miljard extra opleveren. Het hogere btw-percentage betreft keukens, auto's, televisies, kleding, telefoon-abonnementen en alle andere producten die niet onder het lage btw-tarief van 6% vallen.

- 1p 25 Welke uitspraak over btw is juist?
- A De consument betaalt uiteindelijk alle btw.
  - B De consument draagt de btw af aan de belastingdienst.
  - C De consument hoeft geen btw te betalen.
  - D De consument mag de betaalde btw terugvragen van de belastingdienst.

Het gezin Poels praat begin september 2012 aan de keukentafel over deze btw-verhoging. Larissa, de dochter van 18, vraagt zich af of ze de scooter die ze binnenkort wil kopen, deze maand al moet kopen. Haar vader Frans zegt dat het nog maar de vraag is of de winkeliers de btw-verhoging zullen doorberekenen in de prijs naar de consument.

- 1p 26 Geef een reden waarom een winkelier, ondanks een verhoging van de btw van 19% naar 21%, niet altijd de consumentenprijs zal verhogen.
- 1p 27 Hoeveel zal de consumentenprijs stijgen als een winkelier de verhoging van de btw van 19% naar 21% wél helemaal doorberekent in de consumentenprijs?
- A 2%
  - B meer dan 2%
  - C minder dan 2%
- 1p 28 Frans denkt dat in de eerste maanden van 2013 in veel winkels bordjes zichtbaar zullen zijn met daarop de tekst: "nu nog voor het oude btw-tarief".
- Waarom zal je deze bordjes **niet** snel in de supermarkten, die voornamelijk levensmiddelen verkopen, aantreffen?

Sigaretten vallen onder het hoge btw-tarief van 21%. “Maar er zit bovendien ook accijns op sigaretten”, zegt Frans.

- 1p **29** De overheid wil met accijnzen geld verdienen. Maar het heffen van accijnzen heeft vooral ook een ander doel.
→ Welk ander doel heeft de overheid met het heffen van accijnzen?
- 3p **30** Larissa rookt niet, maar is wel benieuwd wat straks een pakje sigaretten in de winkel gaat kosten. Frans zegt dat op 1 januari 2013 de accijns op een pakje sigaretten met € 0,35 wordt verhoogd. De btw is dan intussen ook verhoogd van 19% naar 21%. De consumentenprijs van een pakje sigaretten was vóór de btw-verhoging en vóór de accijnsverhoging € 5,20.
→ Bereken in twee decimalen de consumentenprijs voor dit pakje sigaretten na 1 januari 2013. Schrijf je berekening op.

Gezellig met de familie op de bank!

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

Esther Tax is bezig haar belastingformulier in te vullen. Zij heeft haar belastbaar inkomen bepaald en wil weten hoeveel inkomensheffing ze moet betalen.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p 31 Esther heeft een belastbaar inkomen van € 55.000.
→ Bereken de inkomensheffing (belasting en sociale premies) die Esther moet betalen. Je hoeft geen rekening te houden met de heffingskortingen. Schrijf je berekening op.

Esther woont nu nog in een huurhuis. Zij wil volgend jaar een huis kopen. Om het huis te betalen moet ze een hypotheek afsluiten bij een bank.

- 1p 32 Als Esther een hypothecaire lening afsluit, heeft dat gevolgen voor haar belastbaar inkomen.
Op welke manier beïnvloedt de hypotheekrente het belastbaar inkomen van Esther?
- A De hypotheekrente is een aftrekpost en verlaagt het belastbaar inkomen.
  - B De hypotheekrente is een aftrekpost en wordt in mindering gebracht op de te betalen belasting.
  - C De hypotheekrente is een heffingskorting en wordt in mindering gebracht op de te betalen belasting.
  - D De hypotheekrente is een heffingskorting en verlaagt het belastbaar inkomen.

In een blad leest ze een artikel over het lenen van familie in plaats van lenen bij een bank.

uit Fiscalert:

Lenen van familie kan voordelig zijn. De Belastingdienst heeft bepaald dat de rente die ouders van hun kinderen vragen een kwart van de gangbare rente mag afwijken.

Een voorbeeld: de bank vraagt 5% rente bij een hypotheekbedrag van € 100.000. De ouder die dit geld uitleent aan zijn kind, mag dan 6,25% rente aan zijn kind vragen. Het kind betaalt weliswaar een hogere rente, maar heeft een extra belastingvoordeel door die hogere rente. De extra rente die de ouder ontvangt, kan hij teruggeven aan zijn kind.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p 33 Esther wil het belastingvoordeel berekenen als haar ouders haar € 100.000 zouden lenen voor de aankoop van een huis. Bij een bank zou Esther 5% rente moeten betalen. Aan haar ouders betaalt ze 6,25% rente. Zij gaat uit van een belastbaar inkomen van € 55.000 vóór de lening.
→ Bereken het belastingvoordeel van de hogere rente. Schrijf je berekening op.

Doe het zo: Bereken het antwoord in 2 stappen.

- 1 Het bedrag aan rente dat Esther **extra** moet betalen aan haar ouders.
- 2 Het belastingvoordeel over deze extra rente.

Gezellig met de familie op de bank!

---

informatiebron 5 tarieven box 1

schijf	belastbaar inkomen	heffing	totaal van de schijven
1	t/m € 19.645	37%	€ 7.268
2	vanaf € 19.646 t/m € 33.363	41%	€ 12.892
3	vanaf € 33.364 t/m € 55.991	42%	€ 22.395
4	vanaf € 55.992 en hoger	52%	

Vraag en aanbod

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 6 en 7 in de bijlage.

Karin en Rudy zitten in het tweede jaar van een ICT-opleiding op het mbo. Zij willen een app ontwikkelen voor bedrijven. Het is de bedoeling dat zij deze app ook op de markt gaan brengen. De app kan dan tegen betaling worden gedownload.

Karin heeft een vriendin, Nicole, die economie studeert. Nicole heeft voor Karin en Rudy onderzoek gedaan en het verband tussen de prijs van de app en de vraag naar de app (de vraaglijn) in een grafiek gezet.

Gebruik informatiebron 6.

- 1p 34 Karin en Rudy willen zoveel mogelijk omzet behalen.

Karin zegt: "De verkoopprijs van de app moet € 0,50 zijn voor een zo hoog mogelijke omzet." Rudy is het niet met haar eens. "We moeten om de hoogste omzet te krijgen de app voor € 0,75 verkopen", zegt hij.

→ Bereken dat een verkoopprijs van € 0,50 een hogere omzet oplevert dan een verkoopprijs van € 0,75. Schrijf je berekening op.

Nicole komt na vier weken met nieuws: "Hoera, de vraaglijn is verschoven!"

Gebruik informatiebron 7.

- 2p 35 Is de gevraagde hoeveelheid apps gestegen of gedaald? Licht je antwoord toe bij een prijs van € 0,50 per app.

Karin en Rudy hadden niet verwacht dat de app daadwerkelijk geld zou opleveren. Nu blijkt dat dit wel het geval is, beginnen ze de smaak te pakken te krijgen. Vooral Karin wil meer gaan verdienen. Zij stelt voor om de prijs te verlagen. Volgens Rudy moeten ze ook naar de kosten kijken. "Als de prijs niet hoog genoeg is, verdienen we onze kosten niet terug", zegt hij.

- 1p 36 Karin en Rudy hebben vaste kosten en variabele kosten. De vaste kosten bedragen € 1.000 en de variabele kosten € 0,01 per verkochte app. Hoe meer apps er worden verkocht, hoe lager de kostprijs per app. Waarom is dat zo?

- A De variabele kosten kunnen over meer producten worden verdeeld.
- B De variabele kosten kunnen over minder producten worden verdeeld.
- C De vaste kosten kunnen over meer producten worden verdeeld.
- D De vaste kosten kunnen over minder producten worden verdeeld.

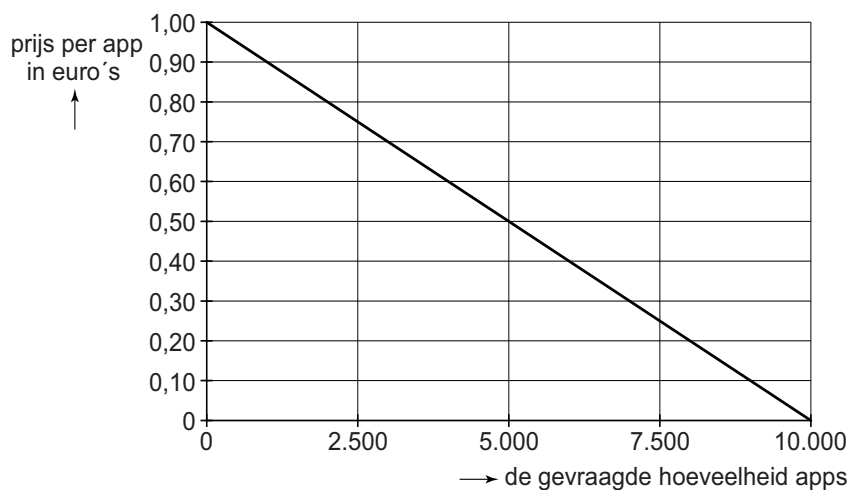
Gebruik informatiebron 7.

- 1p 37 Rudy zegt: "We moeten de app gaan verkopen voor € 1,25. Dat levert ons de hoogste winst per app op."

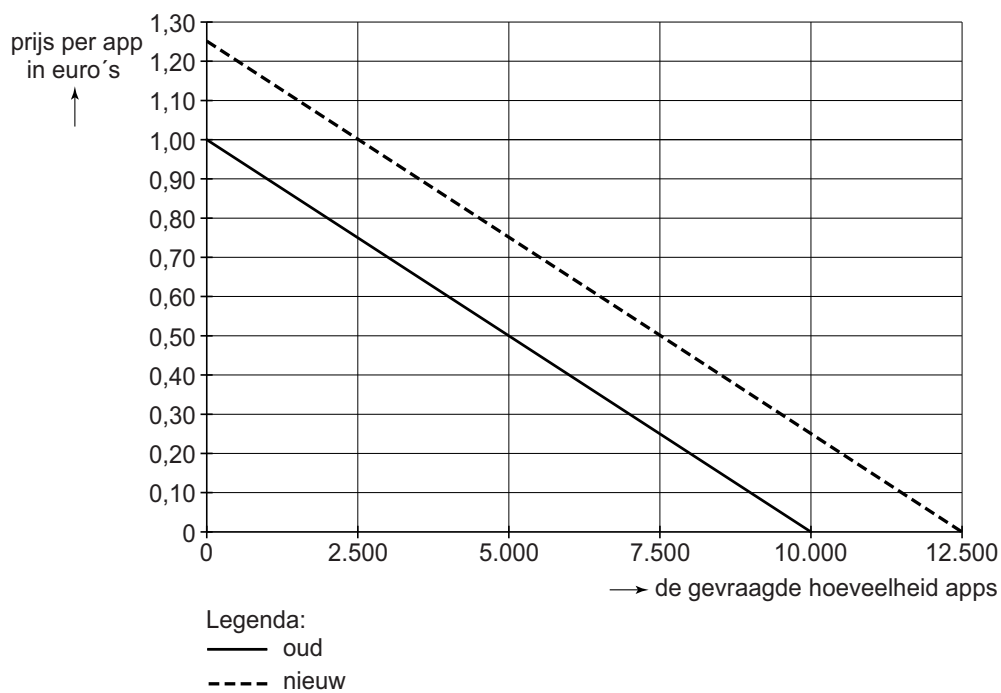
→ Waarom zal een verkoopprijs van € 1,25 geen winst opleveren?

Vraag en aanbod

informatiebron 6 vraag naar de app van Karin en Rudy

informatiebron 7 vraag naar de app van Karin en Rudy

Boffen met een lage wisselkoers!

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 8 in de bijlage.

uit de krant:

Dankzij de lage koers van de IJslandse kroon is IJsland razendsnel opgekrabbeld uit een diepe crisis. “De toeristen blijven maar komen”, zegt Jon Anders Valberg. Hij is eigenaar van verschillende winkels in de hoofdstad Reykjavik. “Sinds de crisis in 2008 heb ik nu, in 2012, al drie nieuwe winkels geopend. Het grootste deel van mijn omzet dank ik aan de lage IJslandse kroon”, zegt hij.

- 1p 38 Inge en Hanna uit Rotterdam gaan op vakantie naar IJsland. Wanneer Inge en Hanna als toeristen naar IJsland gaan, is er dan voor IJsland sprake van import of van export en waarom?
- A Dit is export, want er gaat geld vanuit het buitenland naar IJsland.
  - B Dit is export, want er gaat geld vanuit IJsland naar het buitenland.
  - C Dit is import, want er gaat geld vanuit het buitenland naar IJsland.
  - D Dit is import, want er gaat geld vanuit IJsland naar het buitenland.
- 1p 39 In 2012 verwachtte IJsland 850 duizend toeristen. Dit is 15 procent meer dan het jaar ervoor en bijna vier keer zoveel als het aantal inwoners van IJsland.
- Noem naast hotels, restaurants en cafés (horeca) nog een soort van bedrijven in IJsland die profiteert van de toename van het aantal buitenlandse toeristen naar IJsland. Leg je antwoord uit.
- 1p 40 Inge en Hanna merken dat de lage wisselkoers van de IJslandse kroon voor hen voordelig is. Ze vragen zich af of het ook voor de IJslandse bevolking iets uitmaakt of de koers van de kroon hoog of laag is.
- Verklaar waarom de gemiddelde prijs van de producten in IJsland stijgt als de koers van de IJslandse kroon daalt.
- 1p 41 De lage wisselkoers heeft gevolgen voor de omvang van de export van IJsland.
- Wat is het gevolg van de lage wisselkoers van de IJslandse kroon voor de omvang van de IJslandse export? Leg je antwoord uit.

Gebruik informatiebron 8.

- 1p **42** De wisselkoers heeft invloed op de exportquote. De exportquote wordt berekend door de waarde van de export uit te drukken in procenten van het nationaal inkomen.
→ Bereken de exportquote van IJsland. Schrijf je berekening op.

Via internet komen Inge en Hanna erachter dat IJsland voornamelijk met Europa handel drijft. Hanna zegt dat wanneer IJsland zoveel handelt met Europa, het dan voor IJsland juist slim is om lid te worden van de Europese Monetaire Unie (EMU).

- 1p **43** Noem een financieel voordeel voor IJslandse bedrijven als IJsland lid zou worden van de EMU.

Boffen met een lage wisselkoers!

---

informatiebron 8

IJsland		Nederland	
nationaal inkomen	\$ 12.000 miljoen	nationaal inkomen	\$ 768.704 miljoen
waarde export	\$ 4.560 miljoen	waarde export	\$ 600.000 miljoen
waarde import	\$ 3.621 miljoen	waarde import	\$ 520.000 miljoen

---

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.